

Практичне заняття по темі “Криміналістичне дослідження почерку”

Мета заняття

1. Закріплення студентами теоретичних знань по криміналістичному дослідженню почерку.
2. Практичне ознайомлення з елементами аналізу найбільш важливих ознак почерку і методикою порівняльного дослідження рукописних текстів. Набуття навичок розробки ознак почерку.
3. Засвоєння прийомів кваліфікованого призначення експертизи почерку, відбору зразків почерку, оцінки наукової достовірності і доказового значення висновку експерта.
4. Ознайомлення з методикою підготовки, проведення, оцінки криміналістичної експертизи почерку.

План проведення заняття

1. Розгляд контрольних питань.
2. Визначення загальних та ідентифікаційних ознак почерку.
3. Порівняльне дослідження рукописів.
4. Призначення, проведення і оцінка експертизи почерку.

Матеріально-технічне забезпечення

1. Учбові плакати із зображенням загальних та окремих ознак почерку.
2. Схеми стадій криміналістичного дослідження почерку.
3. Папір формату А4.

Контрольні питання

1. Поняття письма та почерку.
2. Основні властивості почерку (індивідуальність, відносна стійкість).
3. Суть процесу формування почерку.
4. Фактори, що призводять до зміни почерку.
5. Варіативність почерку.
6. Ідентифікаційні ознаки письма.
7. Характеристика загальних ознак почерку.
8. Характеристика окремих ознак почерку.
9. Підготовка матеріалів для проведення почеркознавчої експертизи.
10. Етапи, з яких складається криміналістичне дослідження почерку

(підготовчий, роздільного дослідження, порівняльного дослідження, оцінка результатів і формування висновку).

11. Загальні відомості про криміналістичне дослідження підписів.

Методичні рекомендації щодо підготовки та проведення практичних занять по темі “Криміналістичне дослідження почерку”

Об'єктами судово-почеркознавчих досліджень є рукописні тексти і підписи. При їх дослідженні можуть бути вирішені задачі двох класів: ідентифікаційні та неідентифікаційні.

Суть ідентифікаційної задачі полягає у встановленні виконавця рукописних текстів чи підпису. Її вирішення можливе завдяки тому, що письмовий навик людини, зафіксований в рукописах, характеризується індивідуальністю та стійкістю. Індивідуальність письмового навика проявляється в своєрідності і неповторності комплексу його особливостей у різних осіб. Стійкість означає збереження цієї індивідуальності як в межах одного чи декількох рукописах, виконаних одночасно, так і при письмі в різних, у тому числі і незвичних, умовах. Одне із проявлень стійкості письмового навика – його варіаційність, тобто різне вираження ознак у почерку однієї особи.

При ідентифікаційних дослідженнях почеркових об'єктів можуть бути вирішені наступні питання:

- чи виконаний текст або підпис конкретною особою;
- чи виконані декілька текстів або підписів однією особою.

Сучасна методика дослідження почеркових об'єктів при вирішенні ідентифікаційної задачі передбачає наступні послідовні етапи дослідження:

- А) підготовчий;
- Б) роздільне дослідження;
- В) порівняльне дослідження;
- Г) оцінка результатів і формування висновку.

Підготовчий етап складається із наступних процесів: ознайомлення із документами, що надійшли на дослідження, їх огляд, вирішення питання про можливість проведення дослідження за представленими матеріалами.

При огляді досліджуваного документа необхідно встановлювати його характер (офіційний чи приватний), матеріали, які були використані при його виконанні (бланки, аркуші, якість паперу, пишучі прилади (кулькова ручка, ручка з пером), фарбник, стан документа (наявність пошкодження, плям), розташування досліджуваного почеркового матеріалу.

При огляді і попередньому вивченні досліджуваного об'єкта з'ясується його зміст, обсяг графічного матеріалу, можливість використання технічних прийомів для його виконання.

При ознайомленні зі зразками аналізується співставленість їх із досліджуваним об'єктом, оцінка їх відповідності характеру документа, змісту, обсягу графічного матеріалу.

Роздільне дослідження полягає в детальному вивченні всіх ознак почерку послідовно як в спірному документі, так і в зразках. На даному етапі проводиться робота по виявленню, всесторонньому вивченню і відбору ідентифікаційних ознак, що характеризують досліджуваний об'єкт і зразки, а також визначенню ступеня їх стійкості і варіаційності. Для цього рекомендується складання таблиці-розробки як загальних, так і окремих ознак за такою схемою (приклад):

Загальні ознаки	В досліджуваному тексті	В зразках
Виробленість	Висока (середня, мала)	Висока
Окремі ознаки (букви алфавіту)		
а	Варіанти накреслення букви	Варіанти накреслення букви

Порівняльний етап полягає у співставленні спочатку загальних, а потім, за оцінкою результатів і формуванням висновку, окремих ознак почерку в документі, що вивчається, і в зразках.

На етапі оцінки результатів і формування висновку оцінюється вся сукупність ознак почерку. Співпадіння загальних ознак свідчить про належність порівнюваних об'єктів до однієї групи, різниця – до різних груп.

Вирішальна роль при формуванні висновку полягає в констатації наявності чи відсутності ідентифікаційної сукупності окремих ознак почерку, яка є необхідною і достатньою для встановлення тотожності.

Виявлені в результаті порівняння ознаки (співпадаючі чи неспівпадаючі) в залежності від їх походження, якості і кількості можуть бути підставою для різних висновків:

- А) категоричного позитивного про виконавця тексту;
- Б) вірогідного позитивного;
- В) категоричного негативного;
- Г) вірогідного негативного;
- Д) про неможливість вирішити питання про виконавця.

Завдання 1

У представленому рукописному тексті студенти визначають загальні та ідентифікаційні ознаки почерку і записують їх у зошит.

Завдання 2

Кожен студент отримує по два рукописних тексти. Завданням є вирішення питання: однією особою чи різними особами виконані представлені два рукописних тексти?

Опис процесу дослідження (за рекомендованою схемою) оформляється в зошиті, який студент надає викладачу разом з рукописними текстами.

Завдання 3

Сформулювати при призначенні почеркознавчої експертизи два питання ідентифікаційного та два питання неідентифікаційного характеру.

Література

1. Винберг Л.А., Шванкова М.В. Почерковедческая экспертиза. – М., 1977.
2. Колонотова А.И., Кулагин П.Г. Описание частных признаков почерка. – М., 1971.
3. Кулагин П.Г. Составление заключений эксперта при исследовании почерка. – М., 1970.
4. Криминалистика: Учебник / Под ред. А.Г.Филиппова. – М.: Спарк, 2004.